

TFG: La Rondalla Valenciana com a mitjà d'inspiració per a la creació artística.

Raquel Carbó Císcar.

En el present document podem trobar les tres lectures d'Enric Valor les quals hem utilitzat com a inspiració per a la creació de la nostra producció artística.

Índex

Història d'un mig pollastre.....pàg. 2

Comencilda, Secundina i Acabilda.....pàg. 8

El llenyater de Fortaleny.....pàg. 15

La història de mig pollastre

Açò va anar i era un mas on vivia un vell matrimoni sense fills, que es dedicava a la cria d'aviram: gallines blanques i negres, descomunals gramàntols, estovades lloques... era allò que sovint es veia voltant el maset.

La velleta coneixia cadascun dels animalots que criava.

Un dia de maig va eixir la velleta a donar-los en l'era uns grapats de dacsa i una bona pasterada de segó cuit, com solia fer cada dia a la mateixa hora.

-Pull, pull, pull -va anar cridant.

I heus ací què la va sorprendre: hi havia un mig pollastre, molt vistós i afinat, que no s'arribava al tropell que formaven tots els altres.

-Què fas tu que no menges? -s'estranyà la vella mentre que l'aüixava cap al tropell. Però el mig pollastre va fer un "coc, coc" molt enraonat i encara es va separar més dels seus congèneres.

-I açò quin pollastre és?-va demanar-se a si mateixa la dona-. Aquest animalet no és meu!

Era de veres: no l'havia vist mai abans.

Li va haver de donar quemenjar a banda i després va preguntar en els masos dels voltants si se'ls havia perdut algun pollastre a mitjan fer, ni poll ja ni pollastre encara, és a dir, el que allí solen anomenar un mig pollastre. I ningú no li'n va saber donar raó.

El mig pollastre va passar així algunes setmanes buscant-se-la ell tot sol quan tenia fam. Un matí, a la punta de l'era es va posar a gratar en un petit femer. Gratant i furgant, la seua poteta tragué a reluir un bocí de metall. Amb el bec l'espolsà una miqueta. Aleshores va veure que es tractava d'un diner.

Quic-quiriquic!- va cantar alçant la cresta tot quant podia:

i jo sóc un mig pollastret

que gratant un femeret

s'ha trobat un dineret!

I sense més ni més, es fica la moneda en el seu papet, diu adéu al maset, i cap a la cort s'ha dit. Tira senda avant i vinga de fer camí cap a cal rei. De tant en tant, soltava un sorollós "quic-quiriquic" i cantava la següent cançó:

*Vaig a casar-me amb la filla del rei,
puix sóc més ric que no ell,
que gratant un femeret
m'he trobat un dineret.*

En això, arriba a uns plans tapats de boscs i herbassars i topa amb el riu, el qual, només que el veu, li pregunta:

-On vas, mig pollastre?

*Vaig a casar-me amb la filla del rei,
puix sóc més ric que no ell,
que gratant un femeret
m'he trobat un dineret.*

li contesta cantant el mig pollastre.

-Això si jo et deixe passar -fa el riu amb la seua veuota.

-Entra pel meu bec! -li mana el mig pollastre.

I zzzuummm!, comença a engolir aigua, vinga d'engolir-ne i ja té tot el riu dins la panxa.

Saltant i botant continua el seu camí fins que va topar amb una maça que nomes feia que pegar maçades.

-On vas, mig pollastre?

Ell va respondre:

Vaig a casar-me amb la filla del rei...

i la resta de la cançó.

-Això si jo et deixe passar -li adverteix la maça-, perquè em vénen intencions d'esclafar-te d'un colp.

-Entra pel meu bec! -crida el mig pollastre. I allà tens la maça, que fa per l'aire: zumm!, i desapareix pel bec de l'animaló.

I ell vinga a cantar i vinga a fer camí, cap a la cort. Prompte arribà a un espés alzinar, i d'un cau li ix la rabosa, els ulls de la qual rellampeguen de tant bona berena com se li presentava.

-On vas tu per ací? -li pregunta al temps que obria la boca per menjarse'l.

Vaig a casar-me amb la filla del rei,

puix sóc més ric que no ell...

fa el mig pollastre. I ella l'interromp:

-Això serà si jo et deixe passar i no et pegue mos.

-Entra pel meu bec! -crida ell de nou. i la rabossa, zzuumm!, com qui es tira de capbussó, estén les potetes, i cap a dins del bec s'ha dit!

A la fi arribà el mig pollastre, més alegre que un gos amb un os, a la cort reial, i a cal rei de seguida. Res no se li coneixia del molt que portava dins.

D'una revolada s'enfila damunt del reixat que té la gran porta principal.

Quic-quiri-quic!

Vaig a casar-me amb la filla del rei,

puix sóc més ric que no ell,

que gratant un femeret

m'he trobat un dineret.

El rei, que s'estava passejant pels horts del palau, prop la porta, el sent i s'ompli d'indignació.

-Mireu el mig pollastre...! -crida a la guàrdia-. Agafeu-lo i tanqueu-lo en el corral dels pollastres gramàntols, i ells tan grandots i arrogants el mataran de seguida...

El pobre mig pollastre no va tenir escapatòria. Un soldat me l'agafa per fi, i de cap al corral!

Quan el mig pollastre es va veure tan sol, i que els enormes gramàntols se li anaven a tirar tots damunt, va dir a la guineu que portava dins:

-Ix, rabosa, que ara és la teua!

Ix la rabosa, i calculeu què faria: aquell vull, l'altre no vull, en un bell en sec els va tenir a tots degollats. I quan es va cansar de menjar-ne, trenca el filat i pega a fugir. El mig pollastre, a qui la rabosa no havia fet cap mal, pel respecte que li feia, se'n va eixir pel mateix forat.

I passejant, passejant molt ufanós pels horts del rei, tornà a plantar-se damunt el reixat de la porta principal:

Quic-quiriquic!

Vaig a casar-me amb la filla del rei...

El rei quan el sent una altra volta, tot rabiós crida la guàrdia:

-Agafeu-lo... aquest mig pollastre del dimoni! que no se us torne a escapar. Tireu-lo dins la gerra de les morques.

Entre tots els soldats es fan amb ell i se l'enduen als cellers de cal rei i el tiren dins una gerrota grandíssima: allí era precis que morís el dissortat mig pollastre ofegat en les pestilents i olioses morques. Però ell, quan sent que els soldats tapen la gerra amb la tapadora, diu corrents:

-Maça, ix; ara és la teua!

Ix la maça i, pim-pom, de dues maçades trenca l'enorme gerrota i el mig pollastre s'escapa. Les morques s'escampen per tots els cellers reials, que queden fets una llàstima.

D'allí a cinc minuts, ja cantava ell la cançó que sabem una altra vegada damunt la porta:

Quic-quiriquic!

Vaig a casar-me ...

I el rei, que torna a perdre la paciència.

-Guàrdia, a mi! ¡Feu una garbera de llenya en la plaça, me'l nugueu damunt i me'l cremeu viu! Correu, que no se us escape!

Aquesta volta tampoc no pot escapar-se l'animal.

I fan ban que anàs tot el poble a la plaça a veure cremar viu un mig pollastre que pretenia ni més ni menys que casar-se amb la filla del rei.

Ell, nugat ja, anava sentint els comentaris de la gent que es congregava al voltant de la garbera:

-Ben bé que se li està! ¡Per voler ofendre el nostre rei!

-Diu que diuen que deia que anava dient que és més ric que el nostre monarca.

-¿Com s'anava a casar amb la filla del rei un animaleu així que quasi no se li veuen els esperons?

El mig pollastre els deixava dir, i no obria el bec ni per fer "quic-quiriquic!". I els criats acabaven d'endomassar el cadafal per al rei i la seua cort, que ja venien tots mudats a presenciar l'execució.

Quan el rei, la reina i la princesa prengueren seient, un soldat que porta una torxa a la mà s'acosta a la llenya i bota foc a l'encenall. La garbera començà a esclafir per totes bandes, clix-cleix, mentre la gentada crida amb la boca oberta:

-Ooooooh!

Enmig dels esbufecs de la foguera, s'ou la veueta del mig pollastre, que ordenava:

-Riu, fes ara la teu!

I el riu ix pel bec de l'animaló i apaga la foguera més prompte que canta un gall i arremet contra el cadafal del rei, i de seguida hi ha aigua per mitjan cuixa de tots els presents i allà se'n va el riu per totes bandes arrasant hortes i camins.

El mig pollastre, tranquil, es deslliga en un dir Jesus i mira la plaça, que havia quedat mig deserta, i sols hi veu el rei, la reina i la bella princesa, que estaven al damunt del cadafal com en l'arca de Noé.

Quic-quiriquic!

Vaig a casar-me amb la filla del rei...

comença a cantar, però el monarca no el deixa continuar; el crida i li diu:

-Mig pollastre, no hi ha més remei; m'has vençut i pots casar-te en voler amb la meua filla.

L'endemà es féu el casament en l'església major de la ciutat.

Totes les campanes anaven al vol i una enorme gentada s'arremolinava davant el temple per veure l'eixida dels novençans.

Quin entusiasme! El mig pollastre, dreçant-se tant com podia i donant en lloc del braç una ala a la muller, avança amb solemnitat i desimboltura. I saludava tothom, que es meravellaven que una princesa tan bonica i esvelta s'hagués pogut maridar amb un senzill mig pollastre, per cantador i arriscat que fos.

Ja de nit, quan els nuvis es retiren a la seua cambra nupcial, la princesa comença a passar-li la mà pel cabet acariciant-lo. De sobte, nota que, entremig de les plomes, darrere la cresta, té un petit gra dur. Li l'escorolla i veu amb sorpresa que és una cosa brillant.

Mentrestant, el mig pollastre quietet sense dir res.

I la princesa agafa amb temptet allò que resulta ser un cap d'agulla i estira, estira... i va eixint aquesta del graciós cabet de l'animal. I quan acaba d'eixir tota, pom!, es sent un tro i ompli l'estança una flamera blavosa, i el mig pollastre es torna un príncep grandíssim que li diu amb veu emocionada:

-Princesa meua: gràcies et done per haver-me desencantat. Sóc el fill del rei de les Aitanes i sóc també el teu espòs, si és que ara que reprenc la

meua figura d'home, confirmes el reial sí que em donares quan era mig pollastre.

La princesa, és clar, es va alegrar molt del fabulós canvi i visqueren molts anys de plena felicitat.

Comencilda, Secundina i Acabilda

Això va anar i era... un llop i una rabosa la cosa més amiga del món. El llop era un animalot brau, gros i de pèl estarrufat i aspre i amb un genirot com un castell, per bé que en el fons era un veritable albercoc. La rabosa era nascuda allí al Carrascal mateix, tenia un cos esllanguit i de moda i una cua sedosa que valia un tresor. Però sense una idea bona que l'acompanyàs.

Un matí, s'estaven tots dos esplugant-se tranquil·lament al recés d'una riba quan el llop, que estava ben satisfetot d'un robatori que havia fet la nit abans en un ramat d'ovelles, va dir a la rabosa:

-Comare, estic molt content de tu per l'ajuda que em feres ahir distraent el gos del ramat. ¿Com te les vas apanyar per xisclar d'aquell modo, que semblaves un conill?

-Ai, llop! -féu ella, tan guilopota com sempre-. Molt m'ha costat de tenir aquestes habilitats.

El llop es va esperear al solet d'hivern que feia allí.

-He pensat -va dir després- que em cal convidar-te ja que t'has portat tan bé.

-A què? -va dir cuitadament la rabosa.

-A menjar mel! T'agrada? Has de saber que en tinc un bon gerró... i açò no ho havia dit a ningú.

-On la tens?

-Allà dalt, a la vora de la Replana. ¿No hi ha allí un ginebre gros com una carrasca?

-Sí, sí; ja sé on dius.

-Doncs si apartes les branques del ginebre, trobaràs que hi ha un ample badall a la penya que es veu al costat; allí dins hi ha la cova on guarde totes les viandes i llepolies.

La rabosa ballava de goig per dins, puix era molt llépola i ja es prometia hores felices si l'albercoc gosava a dir-li on en tenia la clau. Així, que va fer els ulls més innocents que va poder i esperà les explicacions del seu compare.

-Mira que si un dia perds la clau!... Perquè ho deus tenir tancat... -va dir per estimular-lo a parlar.

-La clau?... -començà l'infeliçot.

-No la portes mai damunt! -aconsellava ella.

-Què vaig a portar!... A l'esquerra de la porta, a tres o quatre passes, hi ha un cantal gros, i davall tinc la claueta.

-Ah, així bé -alabà la guineu-. ¡Ho tens tot molt ben arreglat!

El llop esclatava de goig de la vanitat, per aquelles alabances.

-Ah, i tinc en la cova unes coses més bones!... Però sobretot el gerró de la mel. Més de trenta bresques n'hi ha escorregudes.

Callaren tots dos: el llop pensant en el convit que, per agraïment, calia que fes la rabosa, i la rabosa, discorrent com furtaria la mel. Anava pensant: "Ara ja sé on la té, la mel, i com trobar la clau de la cova. Hi aniré jo primer, i allà veurem què li deixaré".

En això, un núvol va tapar el sol i van sentir una esgarrifança de fred.

-Haurem d'anar a caçar, comare rabosa.

-Ben cert, que, si no, ací ens gelarem ara que s'ha amagat el sol.

S'alçaren i es disposaren a fer cadascun el seu camí en busca de cabridets, anyells, gallines i conills.

-I quin dia?... -va preguntar la rabosa abans de separar-se.

-Avui a com som... a dimarts? Doncs diumenge, a les deu del matí, a la vora del badall del ginebre -fixà el llop molt confiat.

S'acomiadaren d'allò més afectuosos i, quan no es veren l'un de l'altre, la rabosa va esclafir una rialla tan forta que no pogué mantenir-se dreta.

-Que animalot és el meu compare. Però que bèstia i que albercoc i que de tot. ¡Mira que dir-me a mi, sense cap trellat, on té amagada la clau! Amb tant com m'agrada la mel! Calla, que no vaig a deixar-li'n ni miqueta.

Dimarts va fer tot el sant dia mal oratge, i la rabosa ja no es va fer vistosa del llop.

I arribà dimecres de matí que feia bo i per la rogalia de la Font de la Carrasca la rabosa va albirar el llop. Ell també la descobrí.

-On vas, comare rabosa? -li cridà sense bellugar-se-. ¿Que no véns a xarrar un poc com fem cada dia?

-Vaig a un bateig i no puc entretenir-me! -respongué a crits la guilopa.

-Què bategeu: raboseta o rabosot? -va preguntar el llop.

-Raboseta.

-I com li posareu?

-Comencilda!

-Quin nom! -se n'estranyà ell-. ¡Però, en fi, per a bé que siga!

La rabosa continuà el seu camí i el llop encara va pegar una altra bona becada. Mentre que ell becava, la rabosa continuà el seu camí i el llop encara va pegar una altra bona becada. Mentre que ell becava, la rabosa va pujar com un coet serra amunt i arribà al ginebre que tapava la porta del rebost del llop.

-Per a on deu parar la clau? -es preguntava entre dents.

Alçà una pedra i no hi era; n'alçà una altra i li va eixir de davall un alacrà; per fi va alçar el cantal més gros i allí aparegué la desitjada claueta.

Un minut després, la rabosa estava molt ben aposentada davant del gerró, ficant-hi la graciosa poteta de davant, traent-ne mel a grapats com qui diu. "Quina cosa més rebona!", pensava. "És que no he tastat cosa millor en tots els dies de la meua vida."

Per fi, digué:

-Avui ja en dec tenir prou! si no, esclataria!

I tornà el gerronet al seu lloc.

Poc més o menys s'havia menjat un terç de la mel perquè pensava fer-hi tres visites.

Dijous es repetí la mateixa escena del dia abans. Allà a les deu del matí, la rabosa passà molt mudada per davant del llop.

-Això què és, un altre bateig? -se'n va estranyar ell.

-Sí, sí. I també és d'una raboseta.

-Quin nom li posareu?

-Secundina!

És clar, Comencilda era la primera volta que havia anat a furtar-li la mel; Secundina n'era la segona.

I tot va passar a la cova de la mel com el dia abans.

Divendres ja no feia bon oratge, com dimecres i dijous n'havia fet. Però malgrat estar nuvolat i fer fred, encara no plovia ni nevava. La rabosa, tan mudada com els dies anteriors, agafà la senda i va tirar amunt, però tot mirant on parava el llop no fos cosa que ho hagués notat ja.

Però què! ¡Allà davall d'una riba s'estava tot estiradot i d'allò més tranquil! ¡Quina nit de fartera havia tingut ell!

-Compare llop, digué la rabosa al veure'l tan pesadot-, que no véns amb mi al bateig?

-Un altre?

-Sí, un altre.

-No, gràcies, comare rabosa; no hi puc anar: estic massa fart. Que vos faça bon profit.

-Gràcies, compare.

-Ah... escolta. ¿Com li posareu si és raboseta també?

-Sí que es raboseta, sí, més bonica!, i li posarem Acabilda.

-Un nom estrany, comare!

-Ja ho crec; però ben dolç -respongué la garjota, tota somrient.

I se'n va anar, com els altres dies, serra amunt a la cova de la ginebre. Va traure la clau, va obrir, agafà el gerró i llavors no en deixà, de mel, més que un culet, i no per manca de ganes de menjar-se-la tota, sinó per fer una altra passada al llop.

Quan ho hagué deixat tot en ordre, se'n va anar per uns dies a cercar altres aires.

Diumenge, el llop l'esperà a l'hora convinguda, però es van fer les deu, les deu i cinc i un quart de les onze, i la rabosa no compareixia. I ja el llop es va despacientar de veure que no venia la comare. Últimament es posà a maleir de la rabosa.

-Aqueixa?... És una orgullosa i una creguda! És clar!: deu haver menjat i begut tanta cosa en els bateigs, que no vol saber res de la mel. ¡Jo solet com un jonc me la menjaré!

Alçà el cantal, tragué la clau i va obrir. ¡Però calculeu quan arribà al gerró!

-Maledicció una i trenta mil voltes! ¡Filla de Satanàs! Ahhh! ¡Rodera, verinosa, bandida, gatamoixa!

Per la boca li eixien les bromeres.

-Ara quan et trobaré, me les has de pagar totes... però totes! ¡Deixar sense mel a un pobre llop com sóc jo, vell i mig desqueixalat!... Jure que, en trobar-la si és que la trobe, del primer mos li talle aqueixa cua tan estarrufada que porta i ja no la lluirà més com si fos una princesa.

Va estar algunes hores buscant-la per tota l'ombria, i no la trobà enlloc. Però l'endemà, a la mitjan matí, quan estava prenent el sol com tenia costum de fer, va sentir unes passetes fines, menudes i elegants i... heus ací maleïda rabosa.

-Com et trobes, pillot? -li digué ella.

-Que com estic? -preguntà el llop amb una veuarra terrible.

-Quines maneres són aqueixes! ¿Encara estàs enfadat, després de la passada que em feres?

-Jo a tu?

-I tant!

-Explica't, que si no t'expliques, et jure... Ja t'ho havia jurat: pegar-te tres mossos... i el gori-gori.

-No digues desbarats i fes el favor d'escoltar-me! Ahir -explicà- se'm va fer una miqueta tard. Devers les dotze, tota acalorada, feia cap jo a la cova del ginebre...

-Ja me n'havia anat! Són hores de venir? -va tallar el llop, malhumorat.

-És clar, és clar!... Si ho sé tot. Dalt del ginebre, quan jo vaig arribar, hi havia una papalbra, la cosa més xarradora i graciosa del mó. Li ho vaig fer contar tot: tu, per davall, passejada cap ací, passejada cap allà. Tot era mirar el sol per veure quina hora era i jo sense venir. Després, obrires la porta, tragueres el gerró i et pegares una fartada de mel...

-Això és...-anava a protestar el llop.

-Calla, calla i deixa'm acabar. Quan hagueres rematat la mel eixires i et quedares en la porta adormit com una soca. ¡Però el bo del cas és el que ve ara!

Ací la rabosa esclafí en una rialla.

-De seguida et posares a somiar i la papalbra vinga de riure de sentir-te. Tu vinga d'udolar: "¡La rabosa que s'ha menjat tota la mel! ¡La bandida que no me n'ha deixat ni per a tastar-la!". I així et despertares mig endormiscat i vas començar a córrer sense parar d'insultar-me. Pobra de mi! Quan m'ho va contar la papalbra, jo li vaig preguntar: "Papalbreta, no ho digues a ningú, que jo estime molt el meu compare llop i no vull que ningú se li'n riga".

-Puc haver estat jo capaç?... -es posà a pensar quasi en alta veu el llop. Jo sóc molt somiador i pot haver-me passat això que conta la comare... Jo ahir em vaig adormir i... ¡sí, és clar: tot ho he somiat! Ase de mi! ¡Vegetes si arribe a pegar els tres mossos promesos a l'amiga rabosa, l'emplastrada que faig!

Mentrestant, la rabosa, que no el perdia d'ull, somreia filosòficament.

Així i tot, en el llop va quedar encara una mica de desconfiança. "¿I si tot açò que m'acaba de dir resulta una enganyifa més?". -Escolta, rabosa -prosseguí llavors en alta veu-. Jo, francament em creia que tu t'havies menjat la mel. I havia jurat espolsar-te tres mossos de repica'm el colze.

-Ah, sí? ¿Això et pensaves, després d'haver-me faltat a la paraula i deixar-me sense convidat?

El llop es va fer un poc vermell.

-No és que pense mal, comare, però...

-Sí, sí; però... tu no n'estàs satisfet. Trobe que podem fer una cosa: el sol, que ho arregle.

q-Com?

-No saps tampoc com és la prova del sol?

-Jo què en vaig a saber?

-Demà si vols, anem en amunt i el sol ens farà suar. A qui li sue el melic, aquell és qui se l'ha menjada.

-I a on triarem el cara-sol?

-On voldràs. Si no et sembla malament, allà prop de la teua cova hi podem anar.

-Sí que és un bon lloc. Hi anirem demà, a les deu, sense falta.

I així ho feren.

I no havien transcorregut ni deu minuts, que la rabosa ja va sentir uns roncs que feien por: era el llop que dormia satisfet i confiat com ell sol ser. La rabosa, veent confirmades les seues astutes previsions, somreia. (Amb els ulls tancats, els seus bigots s'estarrufaven lleugerament.) I quan cregué que el seu company havia agafat la sonada forta, es va alçar de puntelletes, va cercar la claueta, obrí la cova i amb el dit va agafar la miqueta de mel que havia deixat al sòl del gerronet. Després es va acostar amb tempet al llop i li va untar de mel el melic, sense despertar-lo. Després es va torçar bé el dit en terra, amagà la clau i tornà a fer-se l'adormida al costat d'ell.

Al despertar-se, el primer que va fer el llop és mirar-se el melic.

-Gossos penjats! -maleí botant-. Açò és mel!

I pegà manotada a la rabosa per despertar-la.

-Perdona'm, comare -digué-. ¡Perdona'm el mal pensament que vaig tenir!

-Eh! a on estic? -fingí la garjola.

-Mira! Veges com tinc el melic de suat. ¡I és mel!

La rabosa s'ho mirà ben mirat, i digué amb els ulls mig clucs:

-Tenia raó la papalbra!

I l'infeliç del llop pegà una abraçada a la rabosa.

D'ací en avant -va prometre el llop-, entrarà i eixirà en ma casa tantes voltes com voldràs i a l'hora que et semblarà bona, i, si alguna vegada em fa falta alguna cosa, no t'ho culparé a tu mai. I si tinc ganes de pegar quatre mossos ben pegats per a desfogar-me, els pegaré a la papalbra, per haver estat tan baladrona.

El llenyater de Fortaleny

(Arreplegada a la Vall de Tavernes)

Això diuen que va ser i era... un llogaret molt bonic, estés enmig d'un pla dilatat i verd de la Ribera de Xúquer. El rodejava una horta espessa i criadora i un Eixam de fruiters que feien molt bona fruita quan n'era el temps. A les nits, sobretot en el càlid i llarguíssim estiu, davall el tendal gloriós de les estrelles i amb un airet d'ales quasi mortes, li arribava la veu confidencial del gran riu entre xops, tamarits, sàlzers i carrissars. De dia tenia la companyia color violeta de la crescuda i veïna serra de Corbera, llavors era Corbària, que tancava bruscamment l'horitzó de garbí a dues hores i mitja del poble.

Aquest llogaret, en el temps que comença la nostra contarella, era possessió romana: una vil·la senyorívola d'un patrici vingut del mateix Laci, rodejada de polides barraques habitades per soferts i hàbils agricultors indígenes, que llauraven en pau i quietud aquelles fèrtils terres sota la protecció de la poderosa Roma. Potser més de dues-centes persones componien la plàcida comunitat, regida pel patrici, que es deia Arènius o Alènius, que no s'ha sabut clar. El poblat s'anomenava llavors Fortalènim i és el mateix que avui coneixem per Fortaleny.

Al davant de la vil·la del patrici, s'havia format una espècie de plaça, un eixample on la gent menuda jugava i xisclava com si fossen oronetes, i els vells prenién el sol o la fresca i on s'aplegava el poble en els dies de celebració.

De la plaça, arrencava cap al migjorn un carreret que feia un recolze molt pronunciat, i en aquell recolze hi havia el forn de pa de què se servien principalment el patrici i menys els veïns, que també hi duïen coses a coure. Al costat del forn, paret mitgera, vivia un llenyater, l'únic del poble, que es deia Paulus.

Paulus vivia amb la muller, era de mitjana edat i no tenia fills, ni en tingué mai, sens dubte per designi de Déu. Ell, per les voltes de la vida i de la conquesta romana, era un indígena lliure, per bé que sense un pam de terra pròpia. I, amb tota la seua llibertat llenyatera, ell i la dona escassejaven bastant de la menjuga i passaven més fam que Garronus - un romà flaquíssim, del seguici d'Arènius, que havia caigut en desgràcia en l'afecte del senyor.

El llenyater no tenia més ofici ni més afecció que anar-se'n a muntanya a fer llenya per a vendre... que en realitat venia només a dos clients principals: el patrici romà, vell i escarrancit, que sempre tenia fred en un país tan dolç i temperat, i el forner, que havia de coure pa i no tenia fills fadrins que li poguessen anar a fer llenya.

I va esdevenir-se que la dona del llenyater, a força de passar estretors, contengué la mania de l'estalvi, i no li comprava mai col per a dinar ni per a sopar, i allò era penós per a Paulus, que en tenia un deler. Nit i dia somiava en una bona platerada de col de cóp bullida, tan olorosa, o de floricol fregideta.

Passaven mesos i mesos:

-M'has fet col?

-Al, col! Tu saps que no tenim terra...-es queixava Floràlia, que així es deia la muller-; tu bé ho saps... D'on m'haig de traure la col?

-Bé, dona'bé.

Perquè se li'n passàs l'ansia, Paulus aquell dia pegava més fortes fesades a les coscolles i a les rabasses de la serra.

Però un dia que Floràlia, precisament en temps de cols, s'havia llogat a entrecavar forment a un quart d'hora del poble, Paulus, pretextant que no es trobava massa bé, es quedà a casa, li escorcollà l'alcig i li furtà ni més ni menys que una moneda de coure com un sol. I sabeu en que se la va gastar? No cal trencar-s'hi la closca: en un cabàs de cols!

Perquè la dona en tornar no li les descobrís, les amagà en el corral, davall d'uns costals de ramulla de pi.

L'endemà a la matinada, encara nit fosca, es va alçar com de costum per a anar a fer llenya. Floràlia dormia. Ell va a la quadreta, aparella l'ase, li posa el *bàstum*, que era un espècie d'albarda amb uns pals carregadors per a tragar costals, i li lliga al damunt una caldereta de ferro, els ferraments de treball i el serró amb dues cols i una fogassa. Trau l'ase així carregat al carrer, i emprenen la senda de Corbera, amb la gran serra de front aclarint-se a poc a poc, com un misteri, a les indecises llums de l'albada. Eixint el sol per les platges de Cullera, que llavors es devia dir Cullària o una altra cosa que no s'hi semblàs gens, Paulus passava pel costat del castell de Corbera, que ja aleshores era un lloc fortificat aprofitant el tossal no gaire alt però quasi inexpugnable. El llenyater li

pega volta per ponent i agafa el camí de l'alta muntanya, a través de la planissa en lleugera pujada que s'estén al darrere del castell. I quan va arribar al peu de les altes costeres, en un lloc amagat, ja ben lluny del castell, es disposà a fer-hi mallada.

Se li feia ben de dia en ple bosc; un ventet de ponen empenyia nuvolets decoratius i esparsos en una atmosfera blava, camí de la lluminosa mar. Quina aroma, quina fresca, quin soroll familiar i dolç el del vent, trencant-se les invisibles i finíssimes ales en les no menys sedenques tisorettes de la ramulla pinatera!

Paulus, es clar, tot allò ho sentia, però no ho pensava; ell el que tenia dins el cap era el cabàs de cols!

Tria un rodal pelat i entre penyes; m'agafa uns quants secalls de pi i de carrasca, i amb esca, esclavó i pedra foguera, fa un foc enmig de quatre codols. L'aigua la tenia a la vora, en una fontiuca discreta que s'esmunyia entre verdines i romanins. M'omple la caldereta d'aigua; hi fica les dues cols ben trossejades - quines fullotes més bledanes!-; atia el foc, vinga posar-hi brots i soquetes d'estepa, i comença a calfar-se l'aigua. I, a l'acte, anà escampant-se el fumet de la col!

Al llenyater se li obrien els esperits! Quin esmorzarot en porta! Quin *iantàculum*, com deien en romana llengua.

Mentre es bulliria la col, ell aniria fent feixos i acostalant-los en tres costals, la càrrega completa - un a cada costat del bast, i el tercer enmig, com encara és costum en terres valencianes. Era per al patrici. Perquè Arènius no volia que altre li fes la llenya, ni tan sols els seus domèstics... I és que Paulus era cap de caps en allò de triar els millors secallets, les més cuites soquetes d'estepa i de romer, les argelagues més mortes que cremaven com l'esca. I per al forn? El forner n'estava encantat; Paulus li duia una fornilla de flama llarga que deixava el pa amb la crosta fina i aromada del més autèntic tomanyí...

Bo: Paulus deixa a mig foc el bullitori, en aquella replaceta amagada d'indiscretetes mirades i cobejances, i ell se n'allunya cosa de cinc-centes passes, a trasposta. Lliga l'ase a una carrasca, es lleva el mantell, resta sols amb la túnica que li arribava als genolls, i es posa a arrabassar llenya terrera amb una espècie de fes que ja es gastava en temps de romans; de tant en tant, feia també branqueta de pi amb la seua dextral.

I estant així entretingut, sent una remoreta com d'algú que venia per la senderola i fregava les sandàlies en el pedregam. <<Bona l'hem feta!>>, remuga tot pensant en la col. Ell, que dreça el seu cos no gaire alt però àgil i esvelt, i, amb els seus ulls, menuts i vius com els d'una sargantana, pega ullada

de gaidó, i em veu dos homes llustrosos i ben abillats a la romana que avançaven calmosament pel senderol que hi havia prop. L'un era alt i ros i afinat; l'altre, calb com una llima i rabassut i colrat- semblava un pescador.

-Gent de vora mar! - es digué a mitja veu Paulus. Però s'enganyava de cap a cap.

Els homes s'aturen prop d'ell i el criden:

-Bon home, feu el favor!

El llenyater ix vora la senda, sense destrall ni fes, ajustant-se la túnica i espolsant-se les sandàlies.

-Amic i germà - prengué la paraula el calb i revingut foraster-, necessitem que ens digueu per a on podríem trobar esclata-sangs.

Paulus, tot cautelós i sorprés, respongué:

-Heu fet tard, ben tard, senyors forasters... La temporada n'és ben passada com qui diu.

-Sí - atorgà insistent el vell-, però ens han dit que al castell que aquesta serra es molt fresca i que en poden quedar així mateix a les altes ombries.

Paulus va veure el cel obert. El que ell volia era allunyar-los de la col!

-Jo us encaminaria - va dir- a un lloc on encara potser en trobeu prou.

-Doncs encamineu-nos-hi, germà - saltà amb dolcesa l'altre, el jove, de posat singularment majestuós. I, al llenyater, la pell se li va esborronar.

I és que l'home jove tenia quelcom d'estrany i subjugador, de fora d'aquest món. Paulus, sense saber per què, sentí sobtadament ganes de fer-se amic d'aquell home... Però compte!, calia anar alerta, que hi havia pel mig una calderada de saborosa col.

-Mireu, senyors -alçà el braç el garneu-, mireu devers allà, al capdamunt de la costa. Allà dalt hi ha una terreta rogenca que hi és la més a propòsit del món. si no hi ha allà esclata-sangs a garberes, és que no en queden enlloc.

Després es quedà pensarós, com si encara en fes memòria.

-Mil gràcies- digueren polidament tots dos forasters.

I emprengueren sense més ni més la llarga i feixuga pujada. Quan desaparegueren de la seua vista, el llenyater va respirar ben fondo.

A mitjan matí estava ja més que desmaiada; deixà, doncs, de fer llenya - fes i destrat per terra-, i s'encaminà tot ple d'il·lusió al lloc on bullia la col, que ja devia estar més que cuita, i això després d'haver rodat la vista de tots costats i cerciorar-se que estava ben soliu.

A cinquanta passes li pegà la sentoreta. Arriba, destapa la caldereta i... l'esglai li va deixar el cor sense goteta de sang: dins l'atifell no hi havia col, ni gens ni mica, només un brou clarot i sense substància i algun bocí de fulla solt i filamentós. En un instant es va adonar de la trista realitat: li havien furat la col!

I s'hagué d'asseure en un cantal, el cap entre les mans, les cames tremoloses, la panxa buida i el cor desconhortat. Qui en devia ser el lladre? Els dos forasters? No, no els podien ser ells; no tenien cara d'això, cavil·lava. Tanmateix, ningú més que ells no s'havia acostat per allí...

No s'aclaria; tenia el cap a carrerons. Per fi, s'alçà, anà on tenia l'ase lligat d'una pota i pasturant tot pacient una clapa de fenàs, tragué del serró la fogassa de pa i l'emprengué a mos redó.

- no trobaré *mas* que siga una mateta de lletsó per ací? - es preguntà a mitja veu guaitant per aquelles vores.

I en va veure unes quantes al costat d'una penyeta, per bé que tot lletsons mig secallosos dels freds de l'hivern. Però bons eren!

Així, aquell dia que els cels anunciaven feliç, el seu *iantàculum* va ser pa i lletsó (en bona hora siga dit, amb salut i pau).

Quan tornà a casa, era poqueta nit; feia fred, i va trobar la dona malhumorada.

Saps que he perdut la caldereta? -va dir ella en compte de *Déu vos guard*.

Paulus féu una riallera:

-Què has de perdre, dona! La duc jo. Volia bullir-me unes quantes verdolagues...

-Ja podries haver-m'ho dit!

L'endemà, el llenyater agafà d'enmig la ramulla altres dues cols, que ja començaven a pansir-se; posà una altra fogassa de pa en el serró, i va fer tot el mateix que el dia abans. Nit estrelada, ja me'l teniu de bell nou camí de l'alta serra. Arriba el mateix lloc amb oratge seré, ensén foc, hi posa la caldereta amb aigua, i dins fica les dues formoses cols, capolades a tallonets amb la destralera. El fumet se'n muntava recte aquell matí com un encens en llaor dels déus de la pagana Roma, i, juntament, pujava per l'aire immòbil l'oloreta colera que obria els esperits del golerma de Paulus.

Ell se n'anà llavors mil passes lluny, prop de la senda que travessa la serra de banda a banda. I justet i cabalet: allà a mitjan matí, que calfava una mica el sol i que Paulus estava Quasi entresuat de tant de menjar el fes... pom, els dos forasters del dia de abans.

<<Què dimoni...!>>, exclama de pens. I, a l'acte, tot inflat, para de fer llenya, es recolza en el mànec del ferrament, el cap tes, els ulls retillats, i espera que me l'escometen els desconeguts.

-Bon dia! - fan aquests.

-Bon dia -respon el llenyater tot esquitós-. Què, trobareu per fi esclata-sangs?-afig en to desafiant.

-Què anem a trobar, germà! -comenta tot campal el més vell-. Férem molt de camí debades... I no us culpe, per això.

-Ja us diriguí que era massa tard...-remarca ja més suau Paulus.

Aleshores, l'home ros i jove va demanar:

-No en sabríeu un lloc millor i provaríem sort una altra vegada?

Ara és més temps de bolets! -afirma, potser amb doble intenció, el llenyater-. Si voleu, us puc encaminar cap al meu poble... cap a Fortalènim. Hi ha allà, vora el gran riu una xopada, i a cada vella soca de xop se'n fan unes niuatxades que dóna gust.

<<Avui els trasponc ben lluny>>, es deia cínicament.

-I per a on caldria anar-hi?

Els ho explica: per ací... per allà... Li donen les gràcies i se'n van.

Paulus es va agafar una altra volta a la seua tosca feina, i, quan el ventrell ja li reclamava recapte, va a la caldereta i... per Júpter si tira llamps!, no hi trobà més que aigua bullida, igualet que el dia abans.

-Açò ja pica en història! -bramula tot cremat.

Podeu pensar-vos quin altre dia va passar. Mà a la fogassa i dient a l'escarransit lletsó i a uns brots de morritort a mitjan créixer que collí en la carena d'un camp.

Fent-se fosc, torna renegant a casa, sopa tot callat i malhumorat i es gita sense explicar res a la muller, que no parava de dir-li:

-Paulus, a tu te'n passa alguna!

L'endemà va eixir, com tenia per costum, a la llum de la celístia. Duia <<bàstum>>, serró amb fogassa, ferramentes de fer llenya, caldereta i, naturalment, altres dues cols. Ell, aquesta vegada, s'alçà cansat -i era dels disgusts- o es va encaixar damunt l'ase, cosa que no solia fer, puix s'agradava molt de caminar a peu.

Aquell tercer dia -sempre el tercer es decisiu-, ja en plena serra, sol a la vista, cel blau i brunyit com un espill, després d'encendre foc, en compte d'anar-se'n lluny a fer llenya, es queda a dues-centes passes de la caldereta, mig amagat en un barrancusseu. Tanmateix, a l'hora de sempre, se li presenten els dos homes que sabem.

Paulus es va esborronar; no sabia que li passava, Tenia ganes de pegarlos; però mirava al més jove i es posava a tremolar de cap a peus, i ell no era un home covard! ni pensar-ho! si era més agosarat que un rabosot!

-Bon dia, germà!- li diuen

-Bon dia, si ho volen els déus, i si tenim quemenjar i si no hi ha ningú que menje per altre! -retruca carregat de malícia, que li flamejaven els ulls.

Els visitants van passar per alt el to e desafiú del llenyater. Allí se'l veien, tan renegrit del treball al ras, tan cellajunt del disgust, destrall en mà... però reflectint en la seua cara la ira i la confusió més barrejades. El foraster jove va somriure dolçament, i a Paulus li va caure la destrall en terra sense saber com ni com no. El calb i rabassut, també va fer un somrís, però més feréstec, i li va dir amb la seua veu plena i fortament baronívola:

-Som vinguts a donar-vos les gràcies, bon llenyater, puix que ahir, per fi, vam trobar bolets, ja que no esclata-sangs, i en portem encara un bon grapat en el sarró.

I dient això, de davall del seu mantell, en va traure un saquet i l'allargà a Paulus. Aquest el deslligà i el va veure ple de bolets de xop, blancs, aromàtics, la cosa fina. Allò era una menja de patrici en amunt, a fe, i el de Fortalènim no sempre podia trobar-ne, puix eren molt buscats i escassejaven. Tanmateix, no en féu massa cas: ell estava *encolat*, i de pensar en la col se li

feia de nit; no volia més que col, col i col!... perquè la dona no li'n feia mai, i allò durava ja temps.

-Gràcies -va dir el llenyater per fi, mentre els tornava el saquet-; no és que us faça menyspreu, però no m'abelleixen, la veritat.

<<Jo el que vull és allò que bull dins la caldereta!>>, va estar a punt d'amollar-los. Però s'hi va repensar i no digué mot.

Restaren tots tres en silenci.

-Avui no voleu cercar esclata-sangs? -els preguntà després amb una ràbia que li clarejava.

-No, avui hem passat a dir-vos adéu, perquè ens n'anem de la contrada... a conèixer més món -va respondre el vell per tots dos.

-Doncs adéu-siau! -els acomiadà calorosament Paulus.

<<Hala, bon vent i barca nova, forasters de la tavella!>>, renegava de pensament la seua animeta rancorosa.

Els desconeguts tiraren senda amunt, com qui va a travessar la muntanya, i prompte es perderen en un espessiment de la xara i el bosc. Ell calculà que feien via precisament pel cantó oposat al lloc on fumejava la seua col; i així, ja tranquil, seguí pegant fesades a les retorçudes i embullades rabasses de ginebres, coscolles i romers. Però als deu minuts -no n'havien passats més-, pegà un bot i es digué a mitja veu:

I si han girat la volta?

Tira les eines i escapa a córrer i es clava al darrere dels penyals que rodejaven l'esplanadeta on tenia encés el foc. I, oh déus de Roma, de Grècia i de Fortalèniun! què em veu? No podia creure el que li mostraven els seus mateixos ulls! Tots dos forasters, molt polidament, manteus arregussats, seien en sengles cantals i tenien entre ells, destapada sens dubte a jutjar pel fumet que exhalava, la caldereta de la col.

Paulus, aücant com un llop, es llançà de la seua talaieta, destrat alçada, carregant sobre ells i disposat a fer-hi una estrossa.

-Ara me les pagareu!

Els dos forasters s'alçaren, i el més jove li va clavar al damunt els seus ulls portentosos. Llavors, Paulus, es quedà palplantat, immòbil, a cinc o sis passes d'ells, com si a cada peu li haguessen posat deu arroves de ferro.

Aleshores fou quan el vell, amb veu sonora i imperiosa, se li dirigí tutejant-lo:

Paulus, llenyater de Fortalènim: ja que has tingut el cor tan dur i en la teua pensa tan poca cortesia i no has estat ni per convidar-nos de paraula a compartir amb tu una menja tan saborosa com la col de cóp, amb la qual cosa has donat prova del teu fort egoisme, ací, el meu Senyor, va deliberar de donar-te una saludable lliçó...

-Digueu-me qui sou! -pregà el llenyater, i deixà caure la destràl.

-Sembla mentida que no ens hages reconegut Paulus, puix, encara que ho dueu amagat per les circumstàncies del món, tu i Floràlia, la teua muller, sou cristians-contestà el vell-. Però, en fi, jo t'ho diré: aquest que tens l'honor i la glòria de contemplar és Christus en persona carnal, i jo, humil pecador, sóc Petrus, el qui va morir a Roma al front d'un grapat de màrtirs cristians.

Paulus, que era bon creient -afecció a la col a banda-, els va reconèixer i caigué agenollat

-Alça't, alça't, que no has pecat greument, per bé que és cert que t'has lliurat immoderadament a la dèria de la col... començant pel furt de la moneda de coure -va dir consideradament el Crist. Llavors somrigué i continuà:-Sabem que ens desencaminaves amb malícia... Però has sofert la prova de la pèrdua de les cols i no t'has portat malament.

-Perquè tot i això d'alçar la destràl -tercià sant Pere amb una rialleta-, ja es veia ben clar que era pur teatre.

Paulus callava, tot aporegat i tremolós.

-Així doncs -afegí Jesucrist amb una veu alegre-, vaig a concedir-te els dons que cregues que necessites.

El llenyater passava d'una emoció a l'altra tan ràpidament que no sabia ben bé què li passava.

-Demana, demana, ara que ets a temps de demanar!-l'instava sant Pere de molt bon tarannà.

El camperol, així, es va asserenar; començà a pensar, i al poc es va encarrar ja tot decidit amb el Nostre Senyor (mireu si era agosarat!):

-Cinc coses vull, Senyor.

-Hala, avant!

-Primera: un sac amb un cordell passat al voltant de la boca per tancar-lo. Tot allò que jo voldré, que es fique dins del sac i que no pugui eixir-se'n sense el meu permís.

-Concedit.

-Segona: un martell que ningú no me'l pugui furtar.

-Avant.

-Terça: una figuera dins del meu corral, que faci figues tot l'any i que, si algú hi puja, que no en pugui davallar mentre no ho manejo.

-Bé.

-La que fa quatre: un joc de daus per a guanyar sempre.

-Escolta, llenyater - prengué la dita sant Pere, que ja pensava que Paulus volia abusar de la bondat del Senyor-, si demanes tant, tindràs el poder d'un patrici amb els coneixements d'un pagès, i l'orgull pot menar-te a l'infern.

-Deixa'l, Pere; ja ho té concedit, però d'una altra manera. No li calen daus; sempre que jugarà a daus, guanyarà. I ja està dit.

L'agosarat de Paulus va continuar:

-Cinquena i última, Senyor: que de la cadira on jo m'assente, que no em pugui fer alçar ningú.

-Ja està tot?-diu sant Pere, impacient.

-Home... tot -balbujeja el de Fortalènim-, tot, no. Ara si a Déu plau, m'agradaria viure set-cents anys més per poder gaudir dels dons.

-Tot concedit-atorgà Jesucrist-; però alerta de fer-ne mal ús. Mira sempre per la teua salvació.

El beneïren, desaparegueren i ja no els tornà a veure més.

Allò ocorregué tan breument que Paulus dubtava si no havia estat tot un somni meravellós. Però va mirar als seus peus, i hi va veure un sac nou, blanquíssim, de tela forta i gruixuda, i al seu costat un martell de bon mànec i lluentíssima creu de ferro forjat. I en això conegué que tot havia estat de veres. Després guaità la caldera, va escorcollar dins i trobà que la col hi era, cuiteta i intacta de veritat. Total, que es va asseure, i, amb una rústega forqueta de soca de romaní, féu el *iantàculum* més alegre i tranquil de la seua llenyatera vida. Potser com mai no n'havia fet cap el patrici arènius, home refinat i desganat, de gust mig perdut d'ingerir menges excessivament sabroses i condimentades.

Aquella nit Paulus tornà molt carregat a Fortalènim, i hagué de contar a la seua dona les increïbles meravelles que li havien succeït.

A la primavera, que no tardà massa a presentar-se brotà en la terra del corral de Paulus un verdanc de figuera que creixia una cosa de no dir.

Floràlia no volia que el marit fes ús del do de guanyar als daus; però ell, d'amagat de la dona, va fer-ne unes provatures, i en uns dies guanyà una *úncia*. Jugava els dies de festa amb els seus conveïns, però no gaire fort, puix eren tots gent pobra. Ara bé: si passava -que en passaven de tant en tant- algun soldat romà camí del castell de Corbera i feia estada a Fortalènim, el deixava a mitja vela. Ell, per dissimular, puix ja amb el joc dels daus anaven fent dinerets, i també perquè li agradava molt la feina de la serra, seguia fent llenya per a Arènius i per al forner. Paulus i Floràlia deixaren de portar una vida tan estreta, i anaren fent-se una mica llunts i de millor color.

Però abans de l'estiu, l'any es va girar molt lleig: les olives començaren a caure dels arbres ben menudes encara; els pàmpolos de les vinyes s'abofegaren i les fulles dels arbres fruiters es feren groguïlles i foradades, i la maluta també atacà els blats, que, en lloc de granar com sempre, contragueren el negrelló que torna carbonet els grans. Mals temps per als *coloni* i els *liberti* i els *servi*.

Fortalènim anà de mal en pitjor; de taulells de pa no se'n veien quasi; la gent menjava allò que podia -verdolangues, morritort bullit, pastanagues en compte de pa-. Tanmateix, de sa casa estant, la dona de Paulus en veia de tant en tant passar alguns taulells des del forn a la vil·la del patrici. Feu-vos comte que eren els únics que se'n veien, puix que Arènius, es clar, per llevant o per ponent, no li podia mancar la farina.

Un dia, el llenyater va tenir una pensada. I el sac? El poble estava callat, tots els colons al camp; xerricaven les cigales en els arbres; Paulus no havia anat a llenya i aguaitava pel badall de la porra; a les mans sostenia el sac que li havia regalat el Senyor. Tot passà com un llamp: ix del forn una serva d'Arènius, post al cap amb dotze pans cuïts i tapats per la tovalla de pastar. Paulus bada la porta, obre la boca del sac i murmura:

-Que entren ací tots els pans!

La serva va sentir com si el taulell se li n'anàs per l'aire. però l'aferrà més fort i no en féu cas. Podia haver estat el vent. Tanmateix, quan ja eixia del carrer notà que no li pesava una voliana. L'abaixa, alça la tovalla i veu que no hi havia cap pa.

-Ai, el meu senyor! Ai, el meu senyor, que em matarà! -comença a escriidassar.

L'escàndol fou gros; però tot va restar en el major misteri.

Floràlia i Paulus, aquells dies, menjaren pa de valent, encara que els remordiments no els deixaven tranquils.

Uns dies després, a totes les terres de l'Imperi Romà es va encetar un rebombori de festes, que anaven des de les grans ciutats a les mitjanes, d'aquestes a les viles i, per fi, als llogarets i vilatges com ara Fortalènim. Un gran esdeveniment s'havia produït a Roma, i ara arribava el seu eco i efecte a les comarques de la Ribera de Xúquer amb un esclat d'alegries i festes de no dir: l'emperador Constantí havia reconegut el cristianisme i havia concedit llibertats als cristians per a exercir lliurement i públicament el seu culte. A la ruralia nostra, el cristianisme no havia arribat plenament, però sí a les ciutats i viles importants i a les seues rodalies. Fortalènim, enmig d'una comarca poblada, prop de ciutats i viles de vida moderna, era un llogaret amb una majoria de cristians. Corria l'any 313.

Les festes en el Poblet duraren molts dies, i això que Arènius no era cristià, però sí home suau i bondadós. Paulus deixà, durant un bon temps, de fer llenya, i es dedicà a anar de poble en poble dels voltants a jugar als daus, puix que la celebració era ocasió de folgança general. I encara que l'any era dolent, tothom s'havia reviscolat per la grandiosa disposició de l'emperador, i es notava que una nova vida tocava a totes les portes. Així, que es tragueren les reserves, l'optimisme corregué per totes bandes s'animà el comerç i fins i tot es disposaren els camperols a lluitar contra les plagues amb tots els mitjans imaginables, que no eren massa.

Total: que Paulus trobà un ambient propici per al joc, i per on va passar va fer un *esguerro*, un desori, un escàndol. I amb tots els ets i uts! Daus que tirava, de tants punts negres com treien, semblaven una serrada d'estornells. Ell quina culpa en tenia? Ni fent-ho a posta, no podia perdre. En uns tres o quatre dies, arreplegà a casa la meitat dels peculis de tota la contrada.

Ja riquet Paulus, es va saber a poc a poc pels vestits que es compraren ell i Floràlia, per tan revinguts com es feren i per l'alegria que els brollava per tots els costats. Arènius cridà el llenyater i li digué que podia der-lo ciutadà romà si pagava un tribut especial de vint sestercis de plata. Paulus li donà les gràcies i cuità a portar-li'ls. Arènius el felicità, i tot satisfet de la bona fortuna del seu llenyater, envià tot seguit el pergamí de la petició i el tribut, al perfecte romà.

Per facilitar el culte cristià i també com a commemoració del decret de l'emperador, començaren a bastir una petita església, i Paulus hi féu un donatiu de deu *úncies*. La túnica que es comprà quan ja acabat el modestíssim temple s'hi va dir la primera missa, relluïa com el mateix sol. Floràlia, aquell dia, anava tan ben vestida que semblava talment la muler d'un patrici.

No cal dir que en les temporades pertanyents, a la taula de Paulus, ja no hi van faltar cols.

Cas gros! Paulus no envellia; s'aguantava en els quaranta, com quan es topà amb sant Pere i el Senyor en els temps de la quera de la col.

Passaren els anys, i, de sa llei, morí Floràlia. I vingueren generacions i generacions, que naixien, creixien i vivien i morien amb una persistència i monotonia que, vistes des de la permanència de Paulus, feien fredat.

Ell, allí aguantat ferm; i allò devia haver estat motiu d'escàndol; però ca!, la gent, oblidadissa de mena, acabava acostumant-se a la presència de Paulus, i ell continuava sempre, com una institució, essent el llenyater del poble -un llenyater que, als pobres, els regalava la llenya, la qual feia per l'amor que li tenia a l'ofici. Res, que li agradava la serra! Tenia un bon peculi, terres pròpies, sempre el millor ase de la contrada; i si, de tant en tant, hi tenia gust, encara anava pels pobles de la rodalia, en hores de festa, a jugar a daus.

Com que enviudava quan era natural que enviudàs, que les mullers se li feien velletes malgrat donar a cada una boníssima vida, cada trenta o quaranta anys es tornava a casar amb una altra que tingués els seus, tirant a menys, per tal que fessen bona parella.

I totes les tenia ensenyades: en temps de cols, cada nit n'havia de menjar, fos bullida, fos fregida, fos de cóp o de flor; i moltes vegades també en

menjaven a migjorn. La caldereta i tots els embolics aquells passaren ben passats a la història...

I així transcorregueren els set-cents anys que havia demanat al Senyor.

Per Fortalènim havien passat tots els atzars dels set-cents anys d'una moguda història: ara era un poblet musulmà, amb minaret i tot, per bé que en la ment dels seus moradors pobres, és a dir, dels terrassans, perdurava la fe en Crist, i els seus costums i llengua mantenien en bona part una arrel antiga. Els noms havien canviat bastant: Paulus era Ben Paulo, i Fortalènim es deia Fortalénio. No cal dir, altrament, que la petita comunitat continuava vivint de la feracíssima terra, del dur i calmos treball agrícola, enmig d'una vistosa luxúria vegetal i d'un reconfortant i ancestral silenci.

Quan s'acostà ja el termini que a la vida de Ben Pulo havia concedit el Senyor, el llenyater va envellir de pressa; en monera que, a l'arribar l'any 1013, estava blanc de cabells, amoixamat de carns i es cansava bastant de manejar el fes i la destraleta, com no li havia esdevingut mai. Ell, tanmateix, seguia freqüentant la grandiosa serra, sobretot aquells indrets que es troben al darrere del bell castell de Corbera i que li duien uns records tan inefables com llunyans.

El darrer hivern fou bastant dolent. una vesprada, Ben Paulo es va sentir refredat, es va girar i féu que Sahida, la seua muller d'aleshores, vingués al seu costat. A mitjanit tenia un febró que se n'anava de jaç.

-Ai, Sahida! -se li queixà tot astorat Ben Paulo-. Ai, Sahida, que jo no respire bé, que jo no he tingut mai açò, que jo estic molt roïnet, que jo vaig a morir-me!

Sahida, tota plorosa, vingà fer-li tassetes de herbes i micapans calents al pit. I, de tant en tant, se li asseia en uns coixins a la seua vora. Darrerament, a la matinada, fatigada de sentir el pantaix accelerat del marit, s'adorm com l'algeps, i d'allí a poc, que el dia clarejava, es va produir el prodigi. Ben Paulo, a la llum d'una llantieta d'oli va entrar dins la cambreta una dona horrible, ossuda, de cara flaquíssima i ulls encesos i diabòlics. Anava embolicada en un llençol. <<Açò és la Mort>>, pensa ell, tot esborronat, enmig de la seua febre.

-Véns per mi? -li pregunta fent un esforç, encara que la cosa era ben clara.

-Sí, per tu vinc. Per qui havia de ser? -respon la Mort fent un somriure espantós.

-Ai, la meua pobra dona, quin sobte s'emportarà!

-No hages de patir, ben Paulo, que jo no sóc tan inhumana com això. L'he adormida fort; en un quant temps no podrà despertar-se, i llavors ja se t'hauré endut. Només veurà, ací al jac, el teu cos, seré, tranquil, com adormit; i això, dins la pena, serà per a ella un bon conhort.

Ben Paulo mirà per la finestra i va veure que el dia havia clarejat del tot. La Mort se n'adonà.

-Què mires?

-Res, no res...

La mort guaità també per la finestra, que donava al corral.

-Ah, ja veig... la figuera plena de figues. Et dol?

-Sí-confessà Ben Paulo-; són ara tan bones!....

-Sí que tenen bona cara -concedí la Mort tot acostant-se al finestró entreobert. I afegí:- Mira, no vull agoniar-te; mentre et prepares a ben morir, jo vaig a tastar-les.

Ben Paulo, enmig del seu pantaix, Somrigué:

-Menja totes les que vulgues!

La Mort, embolicada en el seu llençol sempre carregada amb l'endiastrada dalla, s'enfilà per la finestra, i ja la tenim dalt la frondosa i fruitosa figuera, la que sempre tenia figues, i que, com en estiu, apareixia bledaníssima, amb cada pàmpol com un paraigües, fresca, lletosa, i amb cada figa de la gota de la mel que pesava una unça.

I només fa que pujar la creuella, la Mort va sentir un garrotament molt lleig! Es notà de colp o volta pesadíssima, com si tingués els peus aferrats als grossos cimals. No podent seguir amunt, d'allí mateix començà a abastar figues i a empassar-se-las quasi sense mastegar-les. Les trobava delicioses!

En això, va sentir la veu del llenyater:

-Jo ja estic dispost, comare!

I, darrere, una rialleta ben estranya.

La Mort, complidora del deure, sabent que Ben Paulo ja estava llest, tira a baixar, i, és clar, no va poder der ni un moviment de peu. Forceja, renega, crida, protesta, li cau la dalla, i fins i tot la mitja figa que s'estava acabant.

Per la finestra oberta, aparegué aleshores la cara riallera de Ben Paulo, que es trobava sobtadament bo.

-Que et cau la mitja figa! -cridà rient.

-La mitja figa sóc jo, que m'he deixat enserronar! -renegà la Mort-. Llenyater malvat, quin conjur m'has fet?

-Calla, calla, que tinc son! -digué Ben Paulo per tota resposta.

En aquell moment es va despertar Sahida. I féu uns ulls tots redons de sentir la veu tan forta i alegre del seu marit.

-Què passa, Ben Paulo? Per Al·là, el poderós, si ja estàs bo!

No sols estava bo, sinó que tornava a representar una quarantena d'anys.

-Ben cert -concedí Ben Paulo tot escombrant-se la gola:- hem, hem! Acosta't, acosta't, Sahida -Feia rialler.

La meua va guaitar al corral.

-Ah, la Mort! -clamà esborronada.

- No t'esglaies, reina del meu cor! Venia a per mi, i l'he atrapada ben fort dalt de la figuera, Ara no en baixarà en mil anys, si jo no ho vull, és clar.

Sahida va fer gent, i, en el transcurs del matí, tot el poblet va anar a veure el monstre.

-No en tingueu por, germans -feia el garneu del llenyater-. Ara tenim ben segura la vida. Gaudiu, mengeu i beveu tot el que us done la gana!

Passà així un quant temps, no massa, uns mesos, que no va arribar a un any, ni pensar-ho. Però és que una situació tan contra natura com aquella que s'havia establert amb l'empresonament de la Mort, havia de desgavellar per força la mateixa vida del món. Els malalts no es morien, hi havia moltes bregues per causes lleus i insignificants, i es nafrava molta gent. I malalts i ferits patien

moltíssim, sobretot els greus, els qui no podien adobarse, i acabaven tornant-se bojós i demanant la mort a crits. Què us en diré?: les maleses es multiplicaven en el món i arribaven al mateix Fortalénio, de manera que Ben Paulo, tan animós i xaler, se'n va acovardir.

Ell cada dia anava al corral a fer una mica de tertúlia a la Mort, que estava desesperada també, tant que ni li abellia ja menjar més figues.

-Ben Paulo -li suplicava seguit-, dixa'm baixar i que funciones altra volta l'alternança fruitosa i renovadora de vida i mort.

Un dia, Ben Paulo li va dir:

-Sí, vaig a alliberar-te... El món no roda conforme... Però m'has de prometre que a mi no se m'enduràs.

La Mort es va quedar pensarosa.

-Això, per sempre, jo no tinc facultats per a concedir-t'ho. T'acontentes amb set-cents anys més? -va argüir.

El llenyater ho va trobar raonable i s'hi va conformar.

-Baixa -digué.

I, al moment, la Mort es va sentir lliure de moviments; va davallar corrents, arplegà la dalla, ja mig rovellada, d'entre la pols i la verdina; s'emboicà bé en el sudari, i desaparegué de la vista del llenyater com un llamp.

Era el dia de Cap d'any del 1013.

Abreujant de raons, Paulus, després Ben Paulo i l'any 1713 Pauet, després de més de mil quatre-cents anys de vida, encara feia llenya, continuava riquet i els diners mai no se li acabaven, i vivia en el mateix poble on havia nascut en temps de romans. Però aquest poble ja no es deia Fortalénium (ni Beniarení que li digueren els moros en una certa época), ni Fortalénio que li deien els mossàrabs, ni res que li semblàs, tot mal dit i a mitja llengua, com pensava el llenyater. Ara es deia, com avui en dia, Fortaleny, com Déu mana, en un valencià redó i graciós que ressonava per tota la Ribera.

Pauet era un vell esparpella i amic de tot el poble, encara jugador de daus, que vivia en una casa molt ben endreçada, vora al mateix forn de sempre, en companyia de la seua muller, que era filla del poble d'Albalat i ratllava en els setanta. Ell, en aquest segon ajornament, concedit per la Mort, tampoc no s'havia aguantat en els quaranta, sinó que havia envellit a poquet a poquet.

En aquest any es va presentar un hivern prou fresquet i molt plovedor. Pauet, que no podia parar en torreta, anant d'ací d'allà, es banyà els peus pels tolls dels camins i agafà un refredat de repica'm el colze.

-Marieta -va dir un matí a la muller, al despertar-se-, tinc un cap com una olla, tot el cos em fa mal.

-Queda't, queda't al llit. Jo et faré un bullitori d'arrel de malví i flor de malvera.

Pauet, el llenyater de Fortaleny, va fer un estrany somris. <<Sí, sí, Marieta. Però no hi ha res a fer.>>

-Mare de Déu Senyor! -es va aclamar ella-. Quines coses dius!

Ella encara no sabia res de la vertadera història del seu home.

Pauet pensava que, aquell dia precisament, es complien els set-cents anys que li havia tret de termini a la Mort per allò de deixar-la baixar de la figuera. Estava tot fet!

-Marieta, no et desconhortes; però jo m'haig de morir avui mateix.

La dona es posà a plorar.

Pauet somreia.

-No plores, dona; jo sóc molt amic del nostre Senyor!... Vinga, vine ací, que t'ho contaré tot.

I amb gran sorpresa i esbalaïment de Marieta, li va contar tota la seua llarga història. I acabà dient:

-El Senyor em va concedir set-cents anys de vida el mateix any que l'emperador romà Constantí va donar la llibertat als cristians per a celebrar públicament el seu culte. Als set-cents anys, vaig enganyar a la Mort com t'he contat, i ella em concedí altres set-cents anys, que vencen avui sense remei. Estàs en el cas?

-Pauet, no em faces sofrir! -suplicava la muller-. No estàs exagerant? Tu no tens cara de morir-te; tot el que tens és que et vas banyar els peus anant a jugar als daus.

-Els peus? -Féu una rialleta Pauet-. Ja veuràs, ja!

Efectivament: aquella nit, a altes hores, sentiren tres trucs espaiats i esgarrifadors a la porta del carrer.

-Avant qui siga -diu ell.

Es va obrir la porta de la cambreta i, en el llindar, aparegué l'ossuda i descarnada Mort, mentre que Marieta, per designi del Senyor, va entrar en una sonada profundíssima.

Pauet no intentà ni discutir ni retardar més la cosa. Mil quatre-cents quaranta anys de vida, vertaderament, el tenien més que fart.

Anem-hi quan vulgues -va dir la Mort.

-El pitjor és que tinc orde d'enviar-te a l'infern -l'informà la descarnada-. I em sap greu, perquè, per agosarat i llest, m'havies estat simpàtic. Ara bé: pots emportar-te allò que voldràs per al viatge.

El llenyater, a colp, es va alçar i va agafar el sac i el martell de les virtuts, que els tenia allí a la vora, dins d'un armariet. I en aquell moment notà una fortíssima agonia; però tan curta, que quasi no va patir. Tot seguit, se sentí portat pels aires i s'adonà que l'entraven en un avenc fondíssim, que ell coneixia, de les serres de Simat. I, a la fi, van fer cap a una cova immensa, al fons de la qual s'obria una porta tota flamejant. Quatre dimonis endrecers i grotescs eixiren per ell. Llavors la Mort va desaparèixer.

Pauet, amb sac i martell; ells, tot udolant que eixordaven. L'entren en les sales de foc i es posen a punxar-lo amb ferros roents. Però a les burxades primeres, Pauet pega un crit i comença a martellades, aquest vull l'altre no vull, i me'ls tomba tots per terra amb el cap roig. Després diu:

-Ara vull parlar amb el Dimoni Major.

-Ací em tens -diu aquell sortint de dins una caverna fortament enllumenada.

Anava molt elegant, amb un mantell de foc, les banyes daurades i la barba llarga i punxeguda com la d'un boc. Pauet fa:

-Quina fatxa! Au, fica't dins del sac!

Què has dit? El Dimoni Major se sent arrabassat com per un vent terrible i es troba ensacat, que no veia res ni podia bellugar-se allí dins. Llavors, Pauet tanca el sac amb el cordell, el lliga bé i es posa despiadadament a per-li fortes martellades.

-Oi, oi! -es queixava Satanàs-. No ho puc resistir! Em trencarà banyes i tot! lleveu-li el martell!

S'acosten els dimonis, però només tocaven el martell, pegaven de tos en terra. El llenyater reia a boca plena:

-No sigueu borinots! El martell està beneït; no me'l podreu llevar.

I continuava: bem, bem! Martellades al Dimoni Major!

-Tireu-lo, tireu-lo d'ací; tireu-lo de l'infern i que se'n vaja on vulga! - mana aquest.

En vista d'açò, Pauet consent. Destapa el sac, ix el Dimoni Major coixejant i amb el cap fet un sant Llätzer de bonys i trinxets, i me'l deixa anar tot victoriós.

Pauet, sense saber com ni com no, es va trobar lluny de la cova del foc, en la nit fosca i al capdamunt d'una serra gelada. ja no duia ni sac ni martell, puix els havia llançats al riu Aqueront. Les estrelles es veien molt prop.

-Si no em volen a l'infern, me n'aniré al cel -es va dir a mitja veu-. I d'ací no deu ser massa lluny.

Es gelava com un gos petit.<<Brrrr, quin fred!>>

Calia prendre una decisió.

Guaitant, guaitant tota la volta del cel negre de la nit, va veure per fi, cap a llevant, com una boira lluminosa allà on més espesses eren les estrelles. "I si fos allò el cel?", va pensar.

I tingué l'acudit de pegar un bot. Oh meravella! Com que era un esperit, tenia el pes del safrà; així, que, amb la poca força que féu, començà a enlairar-se per la buida immensitat.

La boira aquella anà perfilant-se, i, conforme s'hi acostava, Pauet veia que era un seguit de nuvolets brillants. Al ser-ne ja prop, albirà enmig

d'aquests unes portes resplendents, d'ivori i pedreries i, damunt, el triangle místic de la Trinitat com si fos de brases.

-És el cel! -s'alegrà Pauet.

I s'hi va apropar i tocà decididament la porta.

Per un finestral se sentia una increïble música, dolcíssima.

-Quines albaades! -comentà encantat el llenyater-. Com m'agradaria que les sentís Marieta!

En vista que no li responien d'allí dins, va tornar a trucar més fort; i llavors s'obrí un finestronet, com una espiera, i se sentí una veu:

-Ah, per fi has arribat!

Feia més de mil anys, com sabem, però Pauet va recordar néixer la veu grossa i ferma de sant Pere.

-Sóc Pauet, el llenyater de Fortaleny.

-Sí, sí; massa que ho sé! Espera't, que no veig la cosa massa clara. Miraré el teu compte.

Pauet sentís un fred terrible. Si no hagués sabut que era mort, hauria pensat de tornar-se a morir d'un refredat dels grossos.

Sant Pere tornà:

-Mira Pauet: he vist una malafí de daus, un taulell de pa furtat, l'engany a la Mort... Massa picardies! Em sap greu, però has de baixar al purgatori i passar-te allí un bon grapat d'anys per a purificar-te.

-Tant de mal he fet?-s'escandalitzà el llenyater.

-Sí sí. He llegit de famílies arruïnades, la batussa que es guanyà la serva d'Arènius a qui furtares els pans...

-Jo no en sabia res!-protestava tot sincer el de Fortaleny.

-És clar... tu jugaves, agafaves la bossa dels diners, i al poble! Però sé de molts que es van barallar per sempre amb la dona per haver perdut el peculi, i de dos que es van penjar d'una olivera per no poder suportar la pobresa en què els havies deixats... No pots entrar! Au! A l'ample!

Pauet es va encendre d'ira.

-I per a què em va donar el Senyor el poder de guanyar?

-Perquè en fesses bon ús, desagraït!

-El bon ús era jugar i guanyar, no jugar i perdre.

Pauet, alhora que discutia, pel petit finestró pegava ullades a veure per dins com era el cel. I vegeu si es casualitat: en aquell moment, per una sala immensa, es veia passar una llarguíssima comitiva d'àngels i arcàngels i serafins i una munió de benaventurats, que celebraven una de tantes festasses de càntics i al·leluies com deuen celebrar-se en un lloc tan apropiat com és el cel. Anaven tots cantant un himne melós, que omplia els cors d'una alegria plena i definitiva.

-Sant Pere, deixa-m'ho veure-suplicà Pauet-. Després, me n'aniré cap avall.

El sant es va compadir una mica del llenyater de la col, i entreobrí la porta perquè miràs millor la processó.

Pauet, d'allí del lllindar, a tocar de sant Pere, ho veia tot molt bé, i s'esborronava de tanta meravella. I com que tenia un colp d'ull de serrà que feia por, entre la gentada brillant que anava al darrere dels àngels, hi destria la seua primera muller, la que més havia estimat en el món. Així, que pega un crit:

-Floràlia!!

-Què passa?

-La meua muller, la de Fortalènim!

-No et deu sentir -fa el sant-; puix flux rebombori armen! I ja està bé de conversa, Pauet. Vés-te'n al purgatori i ja en parlarem d'ací a cent o dos-cents anys, quan estaràs ben purificat.

-I no haig de poder dir adéu a Floràlia?

-Bé, espera't; ara la cridaré.

Sant Pere, tot melsut, s'alça de la cadira on seia -un setial de vellut morat que valia un tresor- i se'n va en direcció a la comitiva per avisar Floràlia que vingués a veure i dir adéu al seu marit. I, quan havia fet deu o Dotze passes, sent una escandalosa riallada de Pauet el qual, recordant els dons del Senyor, d'un rampell s'havia aposentat en la cadira del sant. Sant Pere es girà i es pegà palmada en el front.

-Ai que no me'n recordava!

-Ja no em podràs fer alçar, sant Pere -li cridà el llenyater-; ací em tindràs assegut pels segles dels segles!

I així va ser com Pauet entrà en el cel. Perquè vist que no el podia fer alçar si no era per la seua voluntat, ja que la paraula de Jesucrist no podia tornar arrer; sant Pere va haver de perdonar els pecats del llenyater -era la millor solució- per tal que pogués quedar-se en la glòria amb tota llibertat... i que li tornàs la cadira!

Anexo 4 (Tabla de proporciones)

\varnothing	Altura	Revestimiento	Agua
80 mm	Δ60 mm	978 g/s	394 ml
	Δ40 mm	850 g/s	340 ml
	Δ20 mm	730 g/s	290 ml
90 mm	Δ60 mm	Δ307 g/s	523 ml
	Δ40 mm	Δ123 g/s	450 ml
	Δ05 mm	844 g/s	326 ml

(volumen del cilindro) 100 ml \rightarrow 121 g/s (revestimiento)
 (revestimiento) 100 g/s \rightarrow 40 ml (agua)

Cada 100 ml de volumen del cilindro \rightarrow 121,8 g/s de revestimiento
 Cada 100 g/s de revestimiento \rightarrow 40 ml de agua

Recommended Water / Powder Ratios

$$0.7854 \times \text{Flask Diameter}^2 \times \text{Flask Height} \div 20$$

1 lb = 454 grams

Note:

To determine the number of pounds of investment needed to fill any particular flask, divide the cubic inch content of the flask by 20.

To determine flask content in cubic inches

Round Flask = $0.7854 \times \text{dia.}^2 \times \text{height}$

Square Flask = width x length x height

38 ml water to 100 g powder

Heavy Castings

Heavy Ladies Rings,
Mens Rings & School Rings

Weight lbs.	grams	Water		Yield's Approx.	
		av. oz.*	ml	cu.in.	cc
1/2	227	3.0	86	10.5	174
1	454	6.1	172	21	349
5	2268	31	862	107	1745
10	4535	61	1724	213	3490
15	6803	92	2586	320	5235
20	9070	122	3448	426	6980
25	11338	153	4310	533	8725

40 ml water to 100 g powder

Regular Castings

Ladies Rings, Pendants,
Filigree & Intricate Wax Patterns

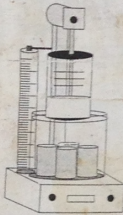
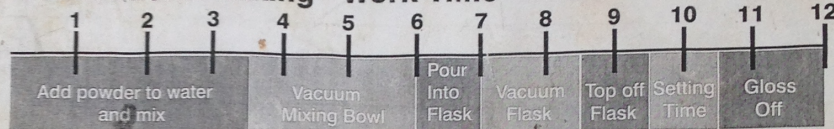
Water av. oz.*	ml	Yields Approx.	
		cu. in.	cc
3.2	91	11	179
6.4	182	22	359
32	908	110	1794
64	1816	219	3589
96	2724	329	5383
128	3632	438	7178
160	4540	548	8972

* Av. oz. - Avairdupolis Ounces (weight). To calculate fluid ounces of water, divide ml by 29.57.

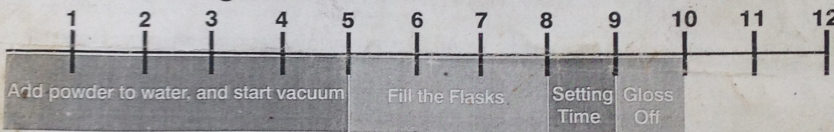
Note: 1ml = 1cc.

Conventional Mixing - Work Time - In Minutes

Vacuum Mixing - Work Time - In Minutes

Suggested Burnout Cycles

5 Hour Cycle

2-1/2" x 2-1/2"
(63 x 63 mm)

1 hour - 300°F/149°C
1 hour - 700°F/371°C
2 hour - 1350°F/732°C
1 hour - Casting Temp.

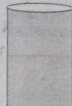
8 Hour Cycle

3-1/2" x 4"
(89 x 100 mm)

2 hour - 300°F/149°C
2 hour - 700°F/371°C
3 hour - 1350°F/732°C
1 hour - Casting Temp.

12 Hour Cycle

4" x 8"
(100 x 200 mm)

2 hour - 300°F/149°C
2 hour - 700°F/371°C
2 hour - 900°F/482°C
4 hour - 1350°F/732°C
2 hour - Casting Temp.

Casting Temperatures

Ladies rings,
lacy or intricate designs,
900° - 1000°F (482° - 538°C).

Gents rings,
heavier designs,
700° - 900°F (371° - 482°C).

During the last 1 to 2 hours of burnout, the temperature must be adjusted so that the flasks are at correct temperature for casting.

Volumen de cilindro
 $3/4 \times R^2 \times h = X$

